

Helmond koopt maatschappelijk verantwoord in!

Actieplan Maatschappelijk Verantwoord Inkopen 2022-2023

Gemeente Helmond

Maak kennis met ons actieplan MVI:

Klimaatneutraal

Bewustwording

Circulair

Financiën

Innovatiegericht

Meten

Social Return

Focus

Concreet

Colofon

Inhoud: Team Inkoop gemeente Helmond
Ontwerp: Nancy van Loenhout

Januari 2022

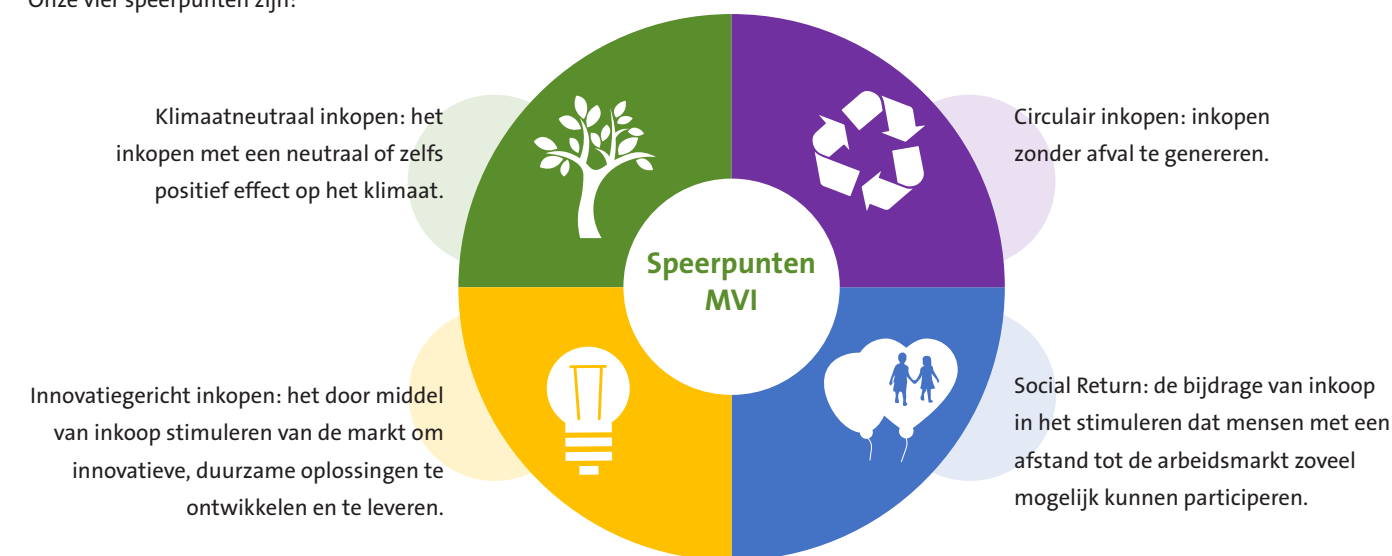
Waarom Maatschappelijk Verantwoord Inkopen?

Als we willen dat inwoners van Helmond, nu en in de toekomst, hier gezond en gelukkig kunnen leven, moeten we zuinig zijn op ons klimaat én op onze sociale omgeving. Ook moeten we in staat zijn om mee te gaan in de steeds sneller veranderende wereld. Als gemeente hebben we daarin een duidelijke verantwoordelijkheid. We willen daarom voorop gaan in deze beweging en een voorbeeldrol aannemen naar anderen om ons heen. Niet voor niets hebben we de ambitie om in 2035-2045 klimaatneutraal te zijn, willen we 50% minder primaire grondstoffen verbruiken in 2030 en een circulaire economie in 2050. Daarnaast willen we dat alle mensen mee kunnen doen in de maatschappij en de innovatieve en creatieve kracht van Helmond inzetten voor maatschappelijke en technologische vernieuwing. Deze doelstellingen zijn gerelateerd aan de Strategische Agenda van gemeente Helmond. Tevens sluit dit aan bij de door het college uitgesproken intentie om deel te nemen aan de EU-missie van klimaatneutrale en slimme steden. Maatschappelijk Verantwoord Inkopen (MVI) is geen doel op zich, maar een middel dat bijdraagt aan het realiseren van onze duurzaamheidsambities.

Wat is Maatschappelijk Verantwoord Inkopen?

Maatschappelijk Verantwoord Inkopen is het meenemen van de effecten op people (mensen), planet (planeet/milieu) en profit/prosperity (winst/welvaart) bij de inkoop van producten, diensten en werken. Dat wat we inkopen heeft een neutraal of zelfs positief effect op het klimaat, scheidt mogelijkheden om te participeren in de maatschappij voor mensen die daarvoor hulp nodig hebben, en stimuleert maatschappelijke en technologische vernieuwing.

Onze vier speerpunten zijn:

Doelen actieplan

Het actieplan heeft als doel het wegnemen van belemmeringen, door middel van het uitvoeren van een aantal concrete acties. Maatschappelijk verantwoord inkopen lukt de ene keer beter dan de andere keer. We hebben onderzoek gedaan naar de factoren die ervoor zorgen dat het soms niet zo goed lukt. Die (belemmerende) factoren staan aan de basis van dit nieuwe actieplan. Het tweede doel van het actieplan is om MVI minder vrijblijvend te maken. Dit gaat bijdragen aan meer en betere sturing op MVI. Hiermee zorgen we ervoor dat MVI bijdraagt aan het realiseren van onze organisatie-doelen op gebied van duurzaamheid.

Wie heeft welke rol?

Maatschappelijk verantwoord inkopen is niet alleen van Inkoop. Inkoop heeft een rol als 'aanjager' van MVI. Waar mogelijk initieert en ondersteunt Inkoop om zo maatschappelijk verantwoord mogelijk in te kopen. Het resultaat valt of staat met de keuzes die (eerder) in het proces gemaakt worden. In het proces dat begint met een behoefte tot en met het invullen van die behoefte spelen vaak meerdere afdelingen een rol. Iedere afdeling beïnvloedt op haar eigen wijze het proces en bepaalt hierdoor mede of en in welke mate maatschappelijk verantwoord wordt ingekocht. Iedere afdeling draagt dan ook verantwoordelijkheid voor maatschappelijk verantwoord inkopen.

Opstap naar Manifest Maatschappelijk Verantwoord Inkopen 2022-2025

In 2016 behoorde gemeente Helmond tot de eerste groep ondertekenaars van het 'Manifest MVI 2016-2021'. Dit wordt opgevolgd door het 'Manifest MVI 2022-2025'. Vooruitlopend op het ondertekenen hiervan, publiceren wij dit nieuwe actieplan MVI. Dit actieplan MVI vormt namelijk een opstap naar het nieuwe Manifest. Afhankelijk van de wijzigingen in het nieuwe manifest, passen wij dit actieplan MVI aan.

Leeswijzer

Allereerst kijken we terug op het actieplan MVI 2017-2021. We vertellen over wat we bereikt hebben en waar we trots op zijn. Daarna vertellen we over de lessen die we geleerd hebben. Deze lessen zetten we in om nóg beter maatschappelijk verantwoord in te kopen. We vertalen de lessen naar concrete acties, die we de komende periode gaan uitvoeren. Daarbij delen we de acties in in een vijftal categorieën.

Wat hebben we bereikt en waar zijn we trots op?

Erkenning

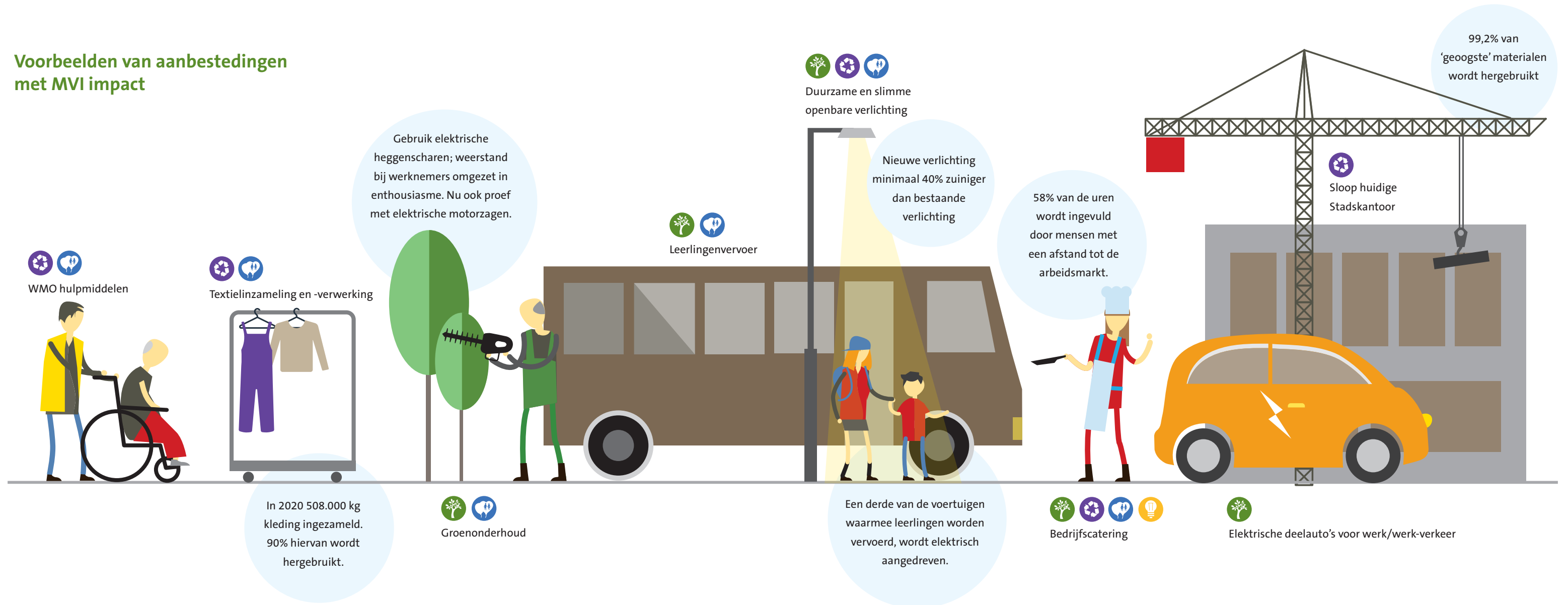
KoopWijsPrijs
2017 gewonnen.

Aan onderzoek op
het gebied van MVI
meegewerkt (van onder
meer onderzoeks- en
adviesbureau CE Delft).

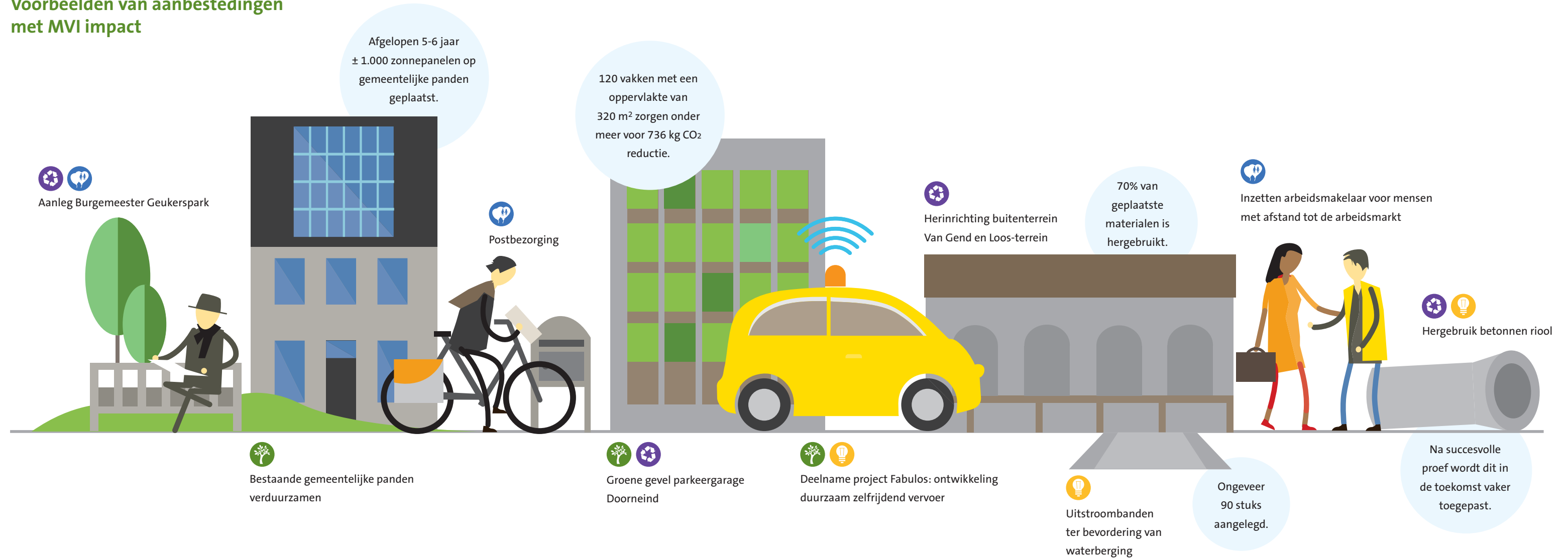
Presentaties en
workshops verzorgd over
succesvolle Helmondse
aanbestedingen
en werkwijzen, op
verzoek van onder
meer expertisecentrum
aanbesteden PIANOo.

Door media geïnterviewd om te vertellen over
succesvolle Helmondse aanbestedingen en
werkwijzen (onder meer aanbestedingscafe.nl).

Voorbeelden van aanbestedingen met MVI impact

Voorbeelden van aanbestedingen met MVI impact

Slimmer worden

- Faciliteiten ingericht waarin specifiek aandacht voor MVI wordt gevraagd, zoals inkoopstartformulier en inkoopstrategiedocument
- Externe adviseurs ingezet op gebied van duurzaamheid/MVI (voorbeelden: leertraject circulair plein en leerlingenvervoer)
- Voor enkele aanbestedingen marktverkenningen/-consultaties uitgevoerd, om erachter te komen wat de markt op het gebied van duurzaamheid wel en niet kan en wil
- Inkoop heeft deelgenomen aan bijeenkomsten, congressen en trainingen om kennis over MVI van buiten naar binnen te halen
- Inkoop heeft voor de eigen organisatie, collega-overheden en leveranciers bijeenkomsten georganiseerd om kennis en ervaring over MVI te delen
- Inkoop heeft bijeenkomsten met drie afdelingen met grote MVI impact georganiseerd om op te halen waarom MVI niet altijd lukt

Metten/meetbaarheid

- Monitor MVI ontwikkeld om inspanningen te monitoren
- MVI Zelfevaluatietool gevuld voor Europese en nationale aanbestedingen

Hoe kunnen we nog beter maatschappelijk verantwoord inkopen: wat hebben we geleerd?

MVI is niet altijd makkelijk

- MVI doe je er niet even bij. Het is goed dat Helmond binnen Inkoop MVI-aanjagers heeft.
- MVI staat niet op zichzelf. Integreer MVI in bestaande processen.
- Het meten van het effect van MVI bij individuele aanbestedingen is nog moeilijk. Hierdoor is het objectief vergelijken van offertes en rapporteren over effecten complex.
- MVI is te vrijblijvend; er wordt nog te weinig op gestuurd.

Dus durf te vragen

- Durf te beginnen. Het hoeft niet meteen perfect te zijn. Begin gewoon en bouw daar op voort: niets is fout, alleen niets doen is fout.
- Durf te vragen. Probeer niet zelf het wiel uit te vinden, maar ga op zoek naar goede voorbeelden.
- Zoek samenwerking op om betere resultaten te behalen op gebied van MVI. Zowel binnen de organisatie als met andere overheden, brancheorganisaties en bedrijven.
- MVI is leuk, de wereld wordt er mooier van.

Bewustwording helpt

- Om MVI te stimuleren en draagvlak op dit gebied te vergroten, is het belangrijk om energie te steken in bewustwording. Met intrinsiek gemotiveerde collega's zet je immers sneller stappen.
- Communicatie is en blijft belangrijk om bewustwording en draagvlak te creëren binnen de eigen organisatie.

Wat kan bijdragen aan succes

- Een actieplan MVI helpt bij het concreet maken van MVI.
- Duurzaam is niet per se duurder. Een duurzamer alternatief vraagt vaak een hogere investering dan een minder duurzame oplossing. Door ook de kosten tijdens de gebruiksfase in de berekening mee te nemen (total cost of ownership of life cycle costing), blijkt dat duurzaam niet per se duurder is.
- Om op korte termijn meer MVI-successen te boeken, is het belangrijk dat we naast grote aanbestedingen met grote MVI-impact ook bij kleinere aanbestedingen aandacht besteden aan MVI.

Tips voor aanbestedingen

- Functioneel specificeren stimuleert MVI. Dit biedt de markt ruimte om mee te denken in meer duurzame oplossingen.
- Het uitvoeren van een marktverkenning of marktconsultatie levert waardevolle kennis op over wat de markt wel en niet kan op het gebied van MVI. Dit leidt tot wederzijds inzicht en helpt om een betere uitvraag in de markt te zetten.
- Als de markt nog niet klaar is voor een bepaalde eis of voorwaarde op het gebied van duurzaamheid, neem dan in de uitvraag een groeipad op.

Waarom MVI niet altijd lukt

De factoren, die onze organisatie als belemmerend ervaart, zijn:

- Operationele vertaling van strategische doelen ontbreekt
- Financiële blik belemmert MVI of stimuleert in ieder geval niet
- Focus ontbreekt
- Personen met meeste invloed op MVI zijn zich daar onvoldoende van bewust

Hoe we deze belemmerende factoren wegnemen, is te lezen onder 'Waar moeten we mee aan de slag'.

Waar moeten we mee aan de slag?

Tijdens het uitvoeren van het actieplan 2017-2021 merkten we dat MVI de ene keer beter lukt dan de andere keer. Om te achterhalen waar dit aan ligt, hebben we onderzoek gedaan binnen drie afdelingen met een grote MVI-impact. Welke factoren als belemmerend worden ervaren, is te vinden onder 'Wat hebben we geleerd?'. Daarnaast hebben we het rapport 'Sturen op duurzame resultaten' geraadpleegd (Rebel, 2021). De bevindingen uit dit rapport hebben we ook meegenomen bij het benoemen van acties.

We gaan aan de slag met:

- Werken aan een meer concrete vertaling van onze gemeentelijke ambities

- Verruimen van onze financiële blik: budgetten minder verkokeren, meer richten op totale levensduur in plaats van op korte termijn en meer sturen op kwaliteit en duurzaamheid in plaats van op budget en tijd

- Meer focus aanbrengen welk speerpunt bij welke aanbesteding voorrang krijgt als speerpunten niet goed samengaan

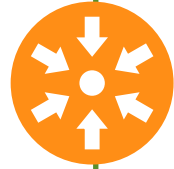

- Blijven werken aan bewustwording: bij opdrachtgevers, beleidsmakers, ontwerpers en ontwikkelaars vooraan in het proces, is de beïnvloedingsruimte voor MVI/duurzaamheid aanzienlijk groter dan achteraan in het proces bij inkoop

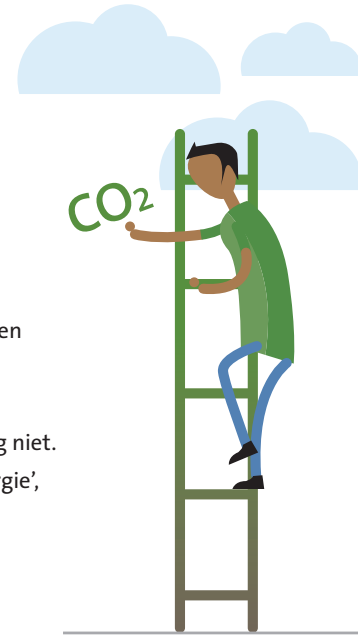

- Objectief meten van duurzaamheid/MVI. Dit gaat ons helpen bij het beoordelen van inschrijvingen, het uitvoeren van contractmanagement en het rapporteren over bereikte resultaten

Nu we weten waarmee we aan de slag moeten, benoemen we concrete acties om de belemmeringen weg te nemen. Het wegnemen van deze belemmeringen vormt dan ook de basis van het nieuwe actieplan. Voor elk van de vijf onderwerpen zijn op de volgende pagina's acties benoemd. We maken onderscheid tussen acties op de korte termijn (2022) en acties op de langere termijn (2023 en verder). Acties op de korte termijn worden snel opgepakt of hebben een hoge prioriteit. Acties op de langere termijn vragen meer voorbereidingstijd of hebben een lagere prioriteit. Daarnaast maken we onderscheid tussen acties die we één keer doen en acties die we meerdere keren of zelfs doorlopend doen. Door het uitvoeren van deze acties zorgen we ervoor dat MVI steeds vaker en beter gaat lukken, dat MVI minder vrijblijvend wordt en dat MVI bijdraagt aan het behalen van onze organisatiedoelen op gebied van duurzaamheid.

Werken aan meer concreetheid

Aan de slag in
2022

- Toepassen tenminste niveau 1 van de MVI-criteriatool, te beginnen met de clusters 'Grond-, weg- en waterbouw' (GWW) en 'Energie'
- Waar mogelijk toepassen tenminste niveau 1 van de MVI-criteriatool voor aanbestedingen binnen het project Huis voor de Stad
- Uitvoeren nulmeting MVI-criteriatool: welke criteria worden al uitgevraagd en welke nog niet. Voor het cluster 'Grond-, weg- en waterbouw' is dit gebeurd; volgende clusters zijn 'Energie', 'Kantoorgebouwen' en 'Kantoorfaciliteiten en diensten'
- Onderzoeken mogelijkheden geschiktheidseisen en selectiecriteria voor leveranciers op gebied van duurzaamheid
- Herijken beleid Social Return
- Toepassen tenminste niveau 1 van de MVI-criteriatool, voor de clusters 'Kantoorfaciliteiten en diensten', 'Kantoorgebouwen', 'Automatisering en telecommunicatie' en 'Transport en vervoer'
- Onderzoeken mogelijkheden om aan te sluiten bij 'buyer groups duurzaamheid', die voor specifieke productcategorieën een gedeelde marktvisie en -strategie ontwikkelen
- Onderzoeken deelname aan Green Deal Circulair inkopen
- Per 1 januari 2023 als geschiktheidseis opnemen bij enkelvoudig en meervoudig onderhandse aanbestedingen en nationale aanbestedingen van de afdeling Inrichting en Beheer Openbare Ruimte dat inschrijvers minimaal op trede 3 van de CO2-prestatieladder zijn gecertificeerd

Aan de slag in
2023
en verder

- Per 1 januari 2023 als eis of subgunningscriterium opnemen in Europese aanbestedingen van de afdeling Inrichting en Beheer Openbare Ruimte dat inschrijvers een 'ambitieniveau CO2-reductie' moeten opnemen
- Afdelingen, Inkoop en Programma Duurzame en gezonde stad ontwikkelen samen een stappenplan per productgroep hoe de productgroep klimaatneutraal en circulair wordt conform de organisatiedoelstellingen, te beginnen met cluster 'Grond-, weg- en waterbouw' (GWW)
- Ontwikkelen kader voor Tenderboard om aanbestedingsstrategieën te toetsen op MVI, te beginnen met niveau 1 van de MVI-criteriatool voor cluster 'Grond-, weg- en waterbouw' (GWW) en 'Energie' en de CO2-prestatieladder per 1 januari 2023
- Opnemen in inkoopstartformulier op welke manier invulling wordt gegeven aan MVI, volgens principe 'toepassen of uitleggen'; inkoper toetst dit
- Aanbestedingen in het cluster 'Grond-, weg- en waterbouw (GWW)' worden indien nodig getoetst op MVI in het aanbestedingsoverleg van de afdeling Inrichting en Beheer Openbare Ruimte met Inkoop
- Ambities concreet maken in dialoog tussen opdrachtgevers, opdrachtnemers, inkopers en beleidsmedewerkers, in aansluiting op gemeentelijke duurzaamheidsambities
- Aanbestedingen waarvan het concrete en gewenste duurzaamheids/MVI-niveau onduidelijk is aan het directieteam voorleggen, onderbouwd met een MVI-advies
- MVI-aanjagers hebben een actieve rol bij aanbestedingen waar het nodig is om de gemeentelijke ambities te vertalen en te concretiseren
- Afdelingen organiseren in de voorbereiding op een aanbesteding een marktverkenning/-consultatie om uit de markt te halen wat er maximaal mogelijk is op het gebied van duurzaamheid

Aanbrengen van focus

Aan de slag in
2022

- Aanbesteding energie met aandacht voor terugdringen CO2-uitstoot door duurzame opwek van energie
- Aanbesteding renovatie Hoboplein met aandacht voor circulariteit
- Aanbesteding speeltoestellen met aandacht voor circulariteit
- Aanbesteding groenonderhoud met aandacht voor terugdringen CO2-uitstoot door inzet van duurzamere machines en voertuigen
- Reconstructie Vossenbeemd met aandacht voor waterberging en duurzaam asfalt
- Aanbesteding(en) facilitair Huis voor de Stad (zoals catering, beveiliging en schoonmaak)
- Aanbesteding(en) inrichting Huis voor de Stad (meubilair en beplanting)
- Aanbesteding MFSa De Braak
- Aanbestedingen Helmond Digitale stad met aandacht voor (mogelijkheden op het gebied van) innovatie
- Aanbesteding vervanging brug met aandacht voor circulariteit en natuurinclusiviteit

Aan de slag in
2023
en verder

- In kaart brengen materiaal- en afvalstromen van eigen organisatie om circulariteit te stimuleren bij onze eigen inkopen

- Inkoop initieert mogelijkheden op gebied van duurzaamheid en innovatie bij aanbestedingen binnen openbare ruimte
- Jaarlijks selecteren en uitvoering geven aan minimaal vijf MVI-speerpuntaanbestedingen
- Ondersteuning door programma Duurzame en gezonde stad bij drie MVI-speerpuntaanbestedingen per jaar

(Blijven) werken aan bewustwording

- MVI-aanjagers interviewen afdelingsmanagers: wat gaat jouw afdeling bijdragen aan MVI
- In het leven roepen van ideeënbus/prijsvraag
- Uitzetten mini-enquête over hoe het staat met bekendheid MVI
- Integreeren opleiding MVI in Helmond Academie
- Jaarlijks organiseren van leveranciersdag specifiek over duurzaamheid
- MVI-aanjagers delen kennis, ervaring en goede voorbeelden
- Gebruik maken van kansen op gebied van (gesubsidieerde) ondersteuning door externe partijen
- MVI-aanjagers sluiten aan bij strategische overleggen tussen budgethouders en inkopers om kansen MVI te bespreken
- Adviseren tools om duurzaamheid te verankeren in bestekken en gunningscriteria
- Inkoop denkt mee bij het opstellen van een meer op MVI/duurzaamheid gerichte uitvraag

- Markontwikkelingen op gebied van MVI meenemen in afweging om contract te verlengen of aan te besteden
- Dialoog aangaan met bestuurders, budgethouders, inkopers, materiedeskundigen en leveranciers om bewustwording te stimuleren
- Blijven investeren in kennisontwikkeling op gebied van MVI
- Blijvend gebruiken maken van het vooraf betrekken van de markt bij de uitvraag (marktdialoog)

Financiële blik verruimen

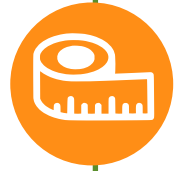

Duurzaam is niet per se duurder. Een duurzame oplossing kan in eerste instantie meer geld kosten dan een minder duurzame oplossing. Door ook de kosten in de gebruiksfase én de restwaarde in de berekening mee te nemen, blijken de totale kosten vaak lager uit te vallen dan bij minder duurzame oplossingen.

Als er een plafond zit aan het budget, dan is het alternatief om de markt voor dit budget een zo duurzaam mogelijke oplossing aan te laten bieden.

- Beschikbare budget inzetten voor externe ondersteuning bij circulaire projecten/aanbestedingen
- Eén of meer geschikte aanbestedingen selecteren en die als pilot inzetten voor concept 'total cost of ownership'
- Onderzoeken mogelijkheden voor een pilot 'life cycle costing/life cycle analysis'
- Onderzoeken mogelijkheden op het gebied van begroten en verantwoord en die bijdragen aan het toepassen van het concept 'total cost of ownership'
- Eén of meer geschikte aanbestedingen selecteren en die als pilot inzetten voor concept 'life cycle costing/life cycle analysis'

Meten en monitoren

- Onderzoeken mogelijkheden objectieve beoordeling duurzaamheid bij aanbestedingen in grond-, weg- en waterbouw (bijv. milieukostenindicator en Dubocalc)

- Onderzoeken welke meetinstrumenten er zijn en vervolgens onderzoeken welke zouden passen voor de gemeente Helmond (bijv. CO₂-Prestatieladder en interne CO₂-beprijzing)
 - Onderzoeken mogelijkheden objectieve beoordeling duurzaamheid bij aanbestedingen
 - Ontwikkelen rapportages/dashboard met betrekking tot speerpunten/behaalde resultaten MVI
- DOORLOPEND**
- Evalueren verloop MVI-speerpuntaanbestedingen
 - Bij contractmanagement MVI-afspraken monitoren
 - Monitoren actieplan MVI
 - Registreren MVI-afspraken Europese aanbestedingen in MVI Zelfevaluatietool
 - Meten in welke mate MVI-afspraken Europese aanbestedingen zijn gerealiseerd (tijdens contractfase) met behulp van MVI Zelfevaluatietool
 - Rapporteren over speerpunten/behaalde resultaten MVI aan organisatie (directieteam en college)

Gemeente Helmond

